

Szerkesztői előszó

Evangelium és közösség

„Tervünk az volt, hogy a párbeszéd által megerősítsünk minden gyülekezetet abban, hogy az evangélium üzenetének megértése és továbbadása, a valódi szeretet közösség, a másokért hozott áldozat, az igazságért való szenvedés, és a szolidaritás olyan érték, ami csak általuk jelenhet meg a magyar társadalomban, s amire bátran építhetjük jövőnket. Az egyház, a maga intézményi hálózatával, szervezeti felépítésével, közös gazdálkodásával pedig nem tehet jobbat, mint hogy ebben megerősíti és szolgálja a helyi gyülekezeteket.”¹

Valószínűleg hosszas fejtörés után sem kezdhetném nagyobb közhellyel ezt a szerkesztői bevezetőt annál, hogy „az ember közösségi lény”. Az ember – ez egy újabb, most kommunikációs közhely – nem tud nem kommunikálni, a kommunikációhoz pedig társ(ak) kell(enek), így pedig a kommunikáció nem csupán elgondolhatatlan közösség nélkül, de közösséget is teremt. Az embert a Szentírás is mindig közösségben látja és láttatja, a közösség hiánya minden esetben valamilyen torzulást jelez. Az embert Isten a vele való közösségben és erre a közösségre teremtette, így szólítja meg, mindig közösségbe állítja és a Biblia egyik nagy témája éppen a közösség nagyszerű helyreállítása Isten és teremtményei, illetve a teremtmények közt kivált az ember és embertársai között Krisztusban. A közösségről és a közösségben való gondolkodás és ezek következményeinek – például a szolidaritásnak, az egymásért való felelősségvállalásnak, a gondolatok közössé tétele szabadságának – hangsúlyozása éppen ezért nem valami posztkeresztény liberális pótcselekvés vagy baloldali áfium, hanem a keresztyénség egyik legfontosabb üzenetének tematizálása.

A közösségben és a közösségről való gondolkodás és beszéd fontosságát tovább hangsúlyozza az a tapasztalat, hogy – lám, megint egy közhely – egy súlyosan „közösséghiányos” korban és társadalomban élünk, s ez napjaink összkomfortosított lövészárkok útvesztőjeként mutatkozó magyar társadalmára különösen is igaz. Ebben a helyzetben pedig fel kell tennünk a kérdést, hogy mit tesznek az egyházak, mit tesz az egyházunk a gyógyulás érdekében. Ez a kérdés azonban rossz. Ha ugyanis a közösség áll érdeklődésünk fókuszában, akkor elsőként nem az intézmények és szervezetek – s pláne nem azok vezető tisztségviselői – felől kell a problémát megközelítenünk, hanem azt a kérdést kell feltennünk, hogy mit teszünk mi magunk, mit teszek én magam a közösség hiányos társadalom gyógyítása érdekében. Az egyház ugyanis, mint „közösségek rejtett hálózata” mi vagyunk. Az egyházat, mint közösséget a mi Krisztussal és egymással való közösségünk határozza meg, s az egyház, mint intézmény és szervezet is csak akkor tud tenni bármit, ha mi cselekvő közösségeket – Krisztust cselekvő közösségeket – alkotunk. Ez egy kényelmetlen helyzet. Ez egy felelősséggel

¹ *Az egyházi jövőkép bizottság előterjesztése az MRE cselekvési tervéről.* MRE ZSINAT XIII. ciklus 13. ülés Dok.Zs.19., 3. URL: http://www.reformatus.hu/data/documents/2014/01/14/dok_zs_19_ejb_beszamolo.pdf Utolsó letöltés: 2019. 03. 15.

terhelt helyzet. Ez egy felemelő helyzet. Ez egy olyan helyzet, ami fokozott reflexivitást vár el tőlünk. Vágjunk hát bele!

A bevezetőm elején idézett sorok a 2011 szeptemberében zsinati határozattal létrehozott Egyházi Jövőkép Bizottságnak 2013-ban, a Zsinathoz benyújtott előterjesztésében olvashatóak. A dokumentum egyrészt rövid összefoglalása azon párbeszédkísérelt tapasztalatainak, melyet a Bizottság a Magyarországi Református Egyház gyülekezeteivel kezdeményezett, másrészt egy cselekvési terv, melyet e tapasztalatok ihlettek. A dokumentum – és története – jól szemlélteti azt a helyzetet, melyben vagyunk, melyet értelmeznünk kell s amelyből elindulunk. Mint ugyanis az talán sokak számára ismeretes, a Bizottság megkeresésére egyházunk 1301 gyülekezetéből mindössze 207, vagyis a magyarországi gyülekezetek mindössze 15,91%-a válaszolt. Ha pedig a válaszadók egyházkerületi megoszlását nézzük, azt tapasztaljuk, hogy ez a mi egyházkerületünkben volt a legalacsonyabb: a felmérés idején számított háromszáz gyülekezetből mindössze tizennyolc, vagyis az összes 5,64%-a vett részt a Bizottság által kezdeményezett diskurzusban. Az okok és okozatok hálózata nyilván szerteágazó. A bizottság érezhetően nehezen birkózott meg ezzel a helyzettel, és több értelmezési lehetőséget is felvetett. Az egyik az egyházfegyelem hiánya volt, „hogya ti. mindenki azt csinálhat a Református Egyházban – következmények nélkül – amihez neki éppen kedve van”² s ezért lehetséges, hogy egy zsinati felhatalmazással rendelkező testület kérését figyelmen kívül lehet hagyni. A másik értelmezési lehetőség ennek épp az ellenkezője, vagyis az volt, hogy a református egyház hierarchikus működéséből következően „mindenki csak akkor csinál valamit, ha erre fölülről, hatalmi szóval kényszerítik [...] És miután a bizottságnak jó oka volt a hatalmi utat elkerülni – ezért nem érezték megszólítva magukat a lelkipásztorok és gyülekezetek...”³ Végül a harmadik értelmezési lehetőségként azt vetették fel, hogy „a gyülekezeteink eleve reménytelennek tartják, hogy véleményük megfogalmazása által bármi is változhat egyházunkban, ezért le sem írták azt. Arra viszont többen rákérdeztek, a véleményükkel kapcsolatos retorzióktól tartva (!), hogy anonim módon kezeljük-e válaszukat.”⁴ A retorzióktól való félelem, a reflexió hiánya, a közös ügyekkel kapcsolatos véleménynyilvánítás kerülése egyértelműen mutatja, hogy az egyház ugyanúgy a „közösség hiányos” állapot tünetit mutatja, mint az a társadalom, melyben él, mellyel szorosan összetartozik. Jól jellemzi ezt a helyzetet az egyik gyülekezet reflexiója: „Ilyen még soha nem fordult elő, hogy a zsinat megkérdézett volna minket bármiben is!”

A Bizottság a párbeszéd értelmét és a Zsinat elé terjesztett cselekvési terv célját négy olyan pontban jelölte meg, melyben az egyháznak – úgy közegyházi, mint gyülekezeti szinten – változnia kell ahhoz, hogy élő, fenntartható, Krisztust a kortárs kultúrában érvényesen képviselő közösség legyen. Ezek, a dokumentumban értékeként megfogalmazott pontok – itt egy kicsit kiegészítve, értelmezve – a következők:

² Uo., 4.

³ Uo.

⁴ Uo.

1. Az individualizmussal szemben a koinónia – vagyis a helyi, országos – és hozzá tehetjük: Kárpát-medencei – közösségvállalás élménye;
2. A fogyasztói mentalitással szemben a participáció – azaz a közös cselekvés, a különböző – anyagi, humán és szellemi – erőforrások megosztásának, egymás számára közösen és kölcsönösen elérhetővé tételének élménye;
3. A bürokratikus szervezettel szemben az organizmus – a kapcsolatokon keresztül élő, megnyilvánuló hálózatosan szerveződő közösség élménye;
4. A szabad sodródás esetlegességei helyett a felelős jelenlét – a tudatos elköteleződés élménye.⁵

A 2015-ben felállt új Zsinat az Egyházi Jövőkép Bizottság mandátumát szűken⁶ értelmezte, így a Bizottság abbahagyta tevékenységét, mielőtt a tényleges párbeszéd az első lépéseken túljutva egyáltalán elindulhatott volna, azonban munkája számos fontos felvetést, szempontot hagyott maga után, melyek átgondolásra és folytatásra érdemesek. Ezek közé tartozik a bevezetőm elején idézett célkitűzés és az imént felsorolt négy érték is. Számunkra, a Sárospataki Református Teológiai Akadémián ezek különösen is fontosak, hiszen ezek állnak a 2010 őszén indult *Református közösségszervező szakunkon* nyújtott képzés középpontjában is. A szak indulása óta eltelt kilenc esztendő nem különösebben sok, ahhoz azonban elég, hogy bebizonyosodjon a képzés életképessége és érezhetővé váljon az a potenciál, láthatóvá váljanak azok a lehetőségek, melyeket a képzés és az általa képviselt szemlélet egyházunk megújulása – vagy nevezzük realizztikusabban: identitásválsága –, az átalakuló társadalmi környezetben való helykeresése összefüggésében rejt. Ezért is döntöttünk úgy, hogy a Sárospataki Füzetek jelen számának tematikus blokkját a közösség, illetve közösségszervezés kérdéskörének szenteljük, elindítva ezzel egy új tematikát is folyóiratunkban. Ezzel célunk egyrészt az, hogy összegezzük a képzés eddigi tapasztalatait, másrészt feltárjuk és bemutassuk a közösségszervezés egyházunkon belüli – vagy azon kívüli, de épp az egyház és környezete együttműködését, az egyház „só és világosság” küldetését segítő – jó gyakorlatokat, végül pedig elméleti és alkalmazott tudományos szövegek közreadásával olyan „diszkurzív teret” hozunk létre, vagyis a párbeszédnek olyan lehetőségét teremtsük meg, mely ezeknek a tudásoknak a terjedését és hasznosulását segíti – s egyben a képzés erőforrásait is gyarapítja.

A közösség blokk első szövegének szerzője Péterfi Ferenc közösségfejlesztő, aki a kezdetektől tanít a SRTA *Református közösségszervező szakán*, s akinek a közösségszervezés illetve -fejlesztés szemlélete magyarországi meghonosításában is kiemelkedő szerepe volt. Tanulmánya a közösségszervezés és -fejlesztés kulcsfogalmait és koncepcióit mutatja be, megalapozva ezzel a kérdéskör tárgyalását. A tanulmányhoz egy rövid, a téma meghatározó magyar nyelvű szakirodalmát tartalmazó bibliográfia is tartozik. A blokk második tanulmánya a közösségszervezés illetve általában a közös-

⁵ Uo., 3.

⁶ Lásd Kiss Sándor interjúját Harmathy Andrással, a Bizottság elnökével. URL: <http://reformatus.hu/mutat/magunknak-kell-megujulnunk/> Utolsó letöltés: 2019. 03. 16.

ségben való gondolkodás kérdését egy egészen más perspektívából, az elkerülhetetlenül átalakuló teológiai képzés kérdései felől vizsgálja. A két elméleti írást három gyakorlati példa, „jó gyakorlat” ismertetése követi. Ezek közül az első egy történeti példa elemzése: Kiss Sándor a két világháború közti református közélet egyik, ha nem a legfontosabb orgánumának, a Ravasz László által vezetett Református Élet című hetilapnak az egyház életében betöltött szerepét vizsgálja. Ezzel szemben Szalay László Pál és Makay László lelkipásztorok recens példákat hozva, saját közösségépítő gyakorlatukat mutatják be írásaikban.

Ez az öt írás – illetve a jelen számunkban a témához kapcsolódva megjelenő, azt teológiai-hitbeli dimenziókból értelmező prédikációk, valamint a Szemle rovatban helyt kapó recenzió – egy reményeink szerint állandó tematika első zsengei. Céljuk nem csupán az információközlés, hanem első sorban gondolatok közössé tétele és egy, a közösségünkről szóló közös beszélgetés elindítása. Várjuk és kérjük is tehát az olvasók reflexióit, hozzászólásait a felvetett gondolatokhoz s különösen örömmel fogadjuk – és tesszük közzé – azokat az írásokat, melyek a gyülekezeti, illetve lokális közösségépítés jó gyakorlatait vagy nehézségeit mutatják be, elemzik.

Nagy Károly Zsolt

OKTASS, HOGY ÉLJEM!

*Ez a közös ima ereje, amit már nem lehet tagadni. „Oda küld az Isten áldást...”
mondja a zsoltár.*

1901. Magyarország, Sárospatak, a református egyház énekkara. (Forrás: Fortepan, képszám: 75305.)